

УКРАЇНА В ЗНАКАХ ТА СИМВОЛАХ

Галина Бондаренко

На початку грудня цього року в засобах масової інформації з'явилися повідомлення про знищення пам'яток культури в окупованому Росією Криму. Татарське кладовище XIV ст. та курган, у якому, за переказами, похований Козак Мамай, знесли бульдозером. Символізм цих об'єктів суперечив доктрині «руського міра», нагадуючи про історичну тяглість культури татарського народу Кримського півострова та волелюбність українців.

Згадані вище події зайвий раз засвідчують актуальність дослідження сфери символічного у вітчизняній гуманітаристиці. Хочу проінформувати читачів про один з напрямів таких досліджень. Мова йтиме про культурологічний фестиваль «Мамай-фест», започаткований науковцями в Музеї історії міста (м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл., директор — Наталя Буланова). Ключовим образом фестивалю, що проводиться в козацькому краю, обрано Козака Мамаю. Фольклорний образ сміливого вояка, захисника Вітчизни, веселого гульвіси та філософа, який пізнає таємниці буття, нині отримав друге життя, набув сучасного трактування.

Цього року фестиваль (6–8 червня 2014 р.) відбувся вже всьоме, традиційно поєднавши в програмі цілий ряд наукових і культурно-мистецьких заходів. У роботі круглого столу «Українське козацтво в етнокультурному просторі Наддніпрянської України» взяли участь науковці з Києва, Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Запоріжжя, Черкас. У доповідях було розглянуто концепції музейних виставок, присвячених козацтву і, зокрема, образу Козака Мамаю в музеї «Хортиця» (М. Левченко, м. Запоріжжя); історію пошуків сакральних центрів Надпорожжя в роки Другої світової війни (А. Сокульський, м. Запоріжжя);

Тарнопольська Вікторія.
«Боже, великий, єдиний, нам Україну храни».
Полотно, олія. 2014 р.

етнокультурну складову в побуті населення міста (Н. Буланова, м. Дніпродзержинськ); питання сучасної козацької ідентичності в Україні (Г. Бондаренко, м. Київ).

Основними знаковими подіями, що визначили зміст усіх фестивальних акцій, були відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка, Майдан і Революція гідності. Всеукраїнська виставка «Україна у знаках та символах» складалася з окремих структурних елементів, що презентували цілісний образ сучасної України через сприйняття професійних митців та аматорів. Конкурс дитячих малюнків, присвячених образу Козака Мамаю, виявив рівень засвоєння молоддю етнокультурної

спадщини народу й основний символічний ряд, через який подано образ рідної землі. Окрім зображення самого козака, на малюнках — квітучі дерева та сади, родина за обіднім столом, завітчані дівчата, козак на тлі державного прапора.

Красива духовна країна, на землі якої квітнуть ружі й соняшники, постає величні храми з іконами святих, що перемагають зло, з лицарями-козаками, мудрими людьми, які вміють творити, — такою постає Україна на картинах професійних художників.

Головна потреба сучасного соціально-політичного життя в країні — потреба об'єднання — у рамках «Мамай-фесту» знайшла своє концептуальне відображення у виставці «Мамай єднає Україну». За задумом її ініціаторів, карта України була складена з картин про Козака Мамаю, поданих із кожної області. Ці картини не лише передавали особисті творчі підходи їхніх авторів, але й презентували етнокультурну специфіку краю через зображення традиційної

вишивки, елементів килима тощо, наприклад: «Подільська квітка життя» (І. Кравченко, м. Вінниця). На полотні одеського художника зображено козака, який співає, сидячи біля моря, а на картині з Донбасу козак, що стоїть на посту, заснув. Цікавою є картина кримської художниці Ольги Самойлик «Козак зустрів чарівну мавку», яка, за задумом авторки, мала символізувати любов, у тому числі України та Криму. Водночас у фольклорі мавка, русалка — демонологічні істоти, зустріч із якими для людини небезпечна.

Після закінчення фестивалю виставка «Мамай єднає Україну» з успіхом була представлена в Києві, Харкові.

Яскравою подією фестивалю стала персональна виставка витинанки, графіки художника Андрія Пушкарьова, що анонсувалася в програмі з жартівливим приписом «тільки для бендерівців». Сюжети картин «На Московію з білими птахами», «Один проти орди», написані у 2003–2009 роках, набули особ-

Баранова Ксенія (11 років).
«Садок вишневий коло хати».
м. Дніпродзержинськ

ливого гострого прочитання в умовах сьогодення, засвідчуючи не лише великий талант автора, але і його пророчий дар, притаманний окремим митцям.

Виставка-ярмарок творів народного мистецтва, виступи фольклорних колективів, майстер-класи з виготовлення ляльки-мотанки, петриківського розпису, що відбувалися в приміщенні Музею історії міста та на майданчику біля нього, інтерв'ю з майстрами дозволяють вести мову про добру збереженість і розвиток окремих народних промислів та ремесел на Січеславщині, зокрема вишивки, гончарства, художнього розпису. Увагу учасників фестивалю та городян привертав «дивень» — весільне печиво, що його привезла із смт Царичанка Дніпропетровської області Людмила Галій (1972 р. н.). Вона навчилася пекти у своєї бабусі й це вміння вдосконалювала два роки. Те-

пер її «дивень» найвищий у районі — близько 150 см. На весілля іноді доводиться пекти таке печиво і для 150 гостей.

Окрім фольклорних гуртів, що виконували народні пісні козацької тематики, яскравою подією фестивалю став концерт-лекція відомого кобзаря Тараса Компаніченка. Висловлена митцем думка про сучасний запит українців на духовність, винесена ним з подій Майдану, вселяє впевненість у позитивних змінах у країні.

Обов'язкова складова програми фестивалю «Мамай-фест» за всі роки його проведення — мандрівка козацькими шляхами, відвідування козацьких січей.

Насичена програма фестивалю дозволила його учасникам відкрити для себе нові сторінки з української історії, культури, спонукала до пошуку нових ідей.

Пушкар'ов Андрій.
«На Московію з білими птахами».
Папір, витинання, кольорові олівці. 2003 р.